

Stig Jensen

Classics Illustrated udkom i Danmark i 1955 som *Illustrerede klassikere* på initiativ fra Stig Jensen, direktør for Chr. Erichsens Forlag 1945-50 og fra 1950 reklamechef for Ekstrabladet. Ved hans død som 84-årig den 19. februar 1979 sluttede nekrologen i *Det danske bogmarked*: "Han var god at ha' i telefonen, festlig at besøge. Han var idealet af en ven og en god rådgiver. Vi er mange, der vil savne Stig!" Der er grund til at tro, at initiativet var affødt af 50'ernes hetz mod tegneserierne og ønske om at give børn bedre tegneserier. I hvert fald lægger Stig Jensen sig i forordet til de første danske numre tæt op af Al Kanters ideologi: "Teksten bygger på forfatterens egne ord, og forhåbentlig vil læsningen af denne udgave give læseren lyst til at læse bogen selv, og derigennem lære sprogets skønhed og ordenes liv at kende."

I tidsskriftet *Folkeskolen* 25/1956 var anmelderen i tvivl: "Hvorvidt hæfterne vil svare til formålet, er et åbent spørgsmål. Når der snart foreligger flere, vil det være naturligt at tage dem op til en mere indgående behandling."

I nr. 16/1958 var der stadig forbehold: "Vi kan desværre ikke sige noget om, i hvilken udstrækning disse hæfter læses, og endnu mindre, hvordan de virker, men rækken har

Illustrerede klassikere i Danmark

af Anders Hjorth-Jørgensen

passeret det første halve hundrede og fortsætter stadig. Det er i hvert fald en kendsgerning, vi må tage til efterretning."

Illustrerede klassikere blev udgivet af forlaget med samme navn. Fra nr. 196 ændredes det til I.K. og fra nr. 210/1971 til Williams Forlag, ledet af Steen Knudsen.

Udgivelsen strakte sig over 227 numre fra 1955 til 1976.

1-144, 146, 150, 154, 156 og 158 var Gilberton titler. I alt 149 - dvs. 20 *Classics Illustrated* blev ikke udgivet i Danmark.

Bo Ahl

De sidste 78 havde europæisk oprindelse, men alle 227 blev udgivet "med tilladelse af Classics International Corp. og Gilberton Co. Inc.". Gilbertons britiske "filial" varetog produktionen 1961-63. En del af denne var planlagt eller igangsat i USA men "kom i klemme", da Gilberton stoppede udgivelserne her. Men i Europa fortsatte produktionen og nåede op på yderligere 82 titler. Efter 1963 blev nyproduktionerne redaktionelt styret fra Sverige under ledelse af Bo Ahl. Således fik den svenske tegner Göta Göransson til opgave at tegne bl.a. *Gøngehøvdingen* og danske Helge Kühn-Nielsen tegnede *Rolf Krakes og hans kæmpers saga*, men de fleste titler blev tegnet hos Studio Creaciones Illustradas i Barcelona i stil med studiets serier til engelske Fleetways krigs-, western- og romantikhæfter, som også blev udgivet i Danmark i forskellige hæfter indenfor perioden 1960-90.

I slutningen af 60'erne begyndte klassikerudgivelserne i de enkelte europæiske lande at vise dalende salgstal. Det førte til, at filmselskabet Warner købte alle Kanterfamiliens rettigheder samt de 16 europæiske forlag, som stod for klassikerudgivelserne, og i 1971 begyndte at udgive disse under en fælles "hat", Williams.

Illustrerede KLASSIKERE

De bedste fortællinger af
verdens største forfattere

NR. 4 KR. 150

HAMLET

WILLIAM SHAKESPEARE

Amler

af Anders Hjorth-Jørgensen

”Over en del af Jylland regerede en konge, der hed Ørvendel. Men hans bror, der hed Fenge, lod ham hemmeligt myrde, stjal hans rige og ægtede hans enke. Kong Ørvendel havde efterladt sig en søn ved navn Amler. Han kunne vente sig samme skæbne som sin far, men han undgik den med list. Han lagde sig altid i ildstedet og rodede i asken, så at alle antog ham for galning, og de svar han gav, kunne kun styrke denne mening yderligere.”

Sådan indleder Axel Olrik sin genfortælling af sagnet om Amler i *Danske heltesagn* udgivet af Sesam i 1996 med Lorenz Frølichs klassiske illustrationer.

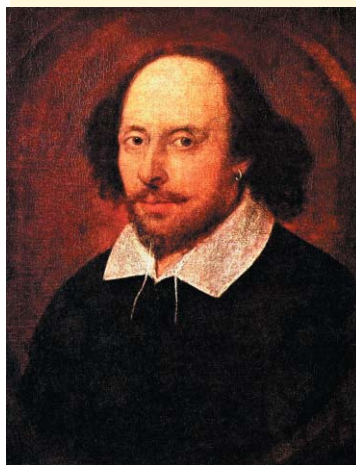
Dette gamle sagn om den jyske prins Amler blev første gang nedskrevet på latin i starten af 1200-tallet på biskop Absalons tilskyndelse af den danske kronikeskriver Saxo Grammaticus (ca. 1150-1220) i værket *Gesta Danorum*, dvs. Danernes bedrifter.

William Shakespeare har måske læst Saxo på originalsproget og ladet sig inspirere. Mere sandsynligt er det, at han har læst François de Belleforests (1530-83) franske bearbejdelse af Saxo fra 1500-tallet. Under alle omstændigheder er der ingen tvivl om, at Shakespeare har haft kendskab til det gamle danske sagn, da han skrev Hamlet, flyttede det nogle århundreder frem og valgte

Kronborg som scene for sin tragedie.

Forsiden på Christiørn Pedersens udgivelse af Saxo, *Danorum Regum heroumque Historia*, i Paris 1514. Den kan have dannet grundlag for Belleforest's senere bearbejdning.

WILLIAM SHAKESPEARE

William Shakespeare blev født i engelske Stratford-on-Avon i 1564 som søn af en selvejerbonde og forretningsmand og døde i samme by i 1616. Mellem 1585 og 1613 skrev han 34 skuespil; blandt disse *Romeo og Julie*, *Macbeth*, *En skærsommernatsdrøm* og *Julius Cæsar*, som alle er omsat til *Illustrerede Klassikere*.

Fra 1592 virkede han i London, først som skuespiller, derefter som forfatter og meddirektør ved Globe-teatret (1599-1613). Han fik en betydelig social position men trak sig af ukendte grunde tilbage til hjembyen i 1613.

SHAKESPEARES HAMLET

Oprindeligt fortalte sagnet som nævnt om en dansk prins, der for at undgå samme skæbne som sin fader, spiller vanvittig. Derved narrer han farbroderen, som har myrdet sin broder kongen – Amlers fader – men venter samtidig kun på en lejlighed

til at vinde tronen tilbage. Det er også grundtemaet i Shakespeares drama, men sikkert inspireret af François de Belleforest's franske bearbejdelse af sagnet, tilføjede han endnu et par væsentlige elementer: Hamlets tungsind og moderen og farbroderens syndefulde kærlighedsforhold. Den tænkende, søgende og tvivlende prins stilles overfor en række dilemmaer og ender med at blive tilintetgjort af modstridende, hadefulde følelser, beskrevet således i Politikens *Verdens litteraturhistorie* bd. 3 i 1971:

”Hamlets lede og harme vokser til grænsen af det udholdelige og giver sig udslag i brutal kynisme, der endog går ud over den uskyldige Ofelia ...

Hamlets tvivl og indre usikkerhed går så dybt, at han synes nær ved at tæres op indefra; hans dødslængsel bliver stadig stærkere. Men samtidig tvinger hans ydre situation ham til et dobbeltspil, en leg med masker, som gør ham til en gåde for omgivelserne og undertiden også for sig selv ...

Kun i sine monologer træder han os i møde uden maskering, med nøgent ansigt og nøgen sjæl, fuld af modsigelser og splittet mellem sin længsel efter at dø og sin frygt for det, der kommer efter døden, men samtidig besat af et lidenskabeligt begær efter handling og tørst efter retfærdighed.”

I Shakespeares drama træder den norske prins Fortinbras ind på scenen efter Claudius og Hamlets død og overtager magten i Danmark. Han er hverken med hos Saxo eller Belleforest. Han er Shakespeares egen skabelse. Men dette handlingsmenneske – som i modsætning til Hamlet ikke kender til tøven – er der ikke blevet plads til i *Illustrerede Klassikere*-udgaven,

Asta Nielsen
i rollen som Hamlet

som derved ender dobbelt tragisk. For ikke kun dør Hamlet, men med ham også styringen af det danske rige.

HAMLET-FORTOLKNINGER

Kronborg er næsten blevet synonymt med Hamlet og har derfor også fysisk dannet rammen om adskillige opspætninger af skuespillet. Således

har afdøde skuespillerlegender som Laurence Olivier, John Gielgud og Richard Burton spillet Hamlet på Kronborg – og i nyere tid bl.a. Derek Jacobi, David Threlfall og Kenneth Branagh i vidt forskellige fortolkninger af rollen.

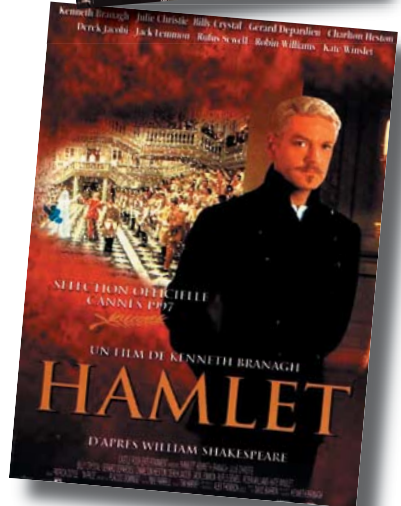
På film er han uødeliggjort af bl.a. Olivier, Mel Gibson og Kenneth Branagh og på TV af Christopher Plummer. Den sidste – fra 1964 – som den eneste optaget på Kronborg. Og som jeg husker den, en utroligt fascinerende filmatisering centreret om en intelligent, tænksom Plummer i rollen som Hamlet, med en endnu mere bemærkelsesværdig Robert Shaw som Claudius og den endnu ret upågtede skuespiller Michael Caine som Horatio.

Også den danske filmdiva Asta Nielsen har prøvet kræfter med Shakespeares plagede prins i en dansk/tysk stumfilm fra 1921. Her blev prinsen blot til prinsesse, der klæder sig ud som en mand, men de menneskelige konflikter ændrede sig ikke af den grund.

Laurence Oliviers s/h filmversion fra 1948 med den store britiske skuespiller i både titelrollen og instruktørstolen omtales ofte – og ikke ufortjent – som alletiders bedste *Hamlet*- og Shakespearefortolkning på det hvide lærred.

Bemærkelsesværdig er også Franco Zeffirellis filmatisering fra 1990 med en meget energisk og indlevt Mel Gibson i titelrollen.

Oliviers film spiller 155 minutter, Zeffirellis 130. Kenneth Branaghs filmfortolkning fra 1996, hvor han

også selv har titelrollen og instruerede – og hvor en anden tidligere strålende Hamlet-fortolker, Derek Jacobi, ses i rollen som Claudius – varer i sin lange teksttro version 242 minutter.

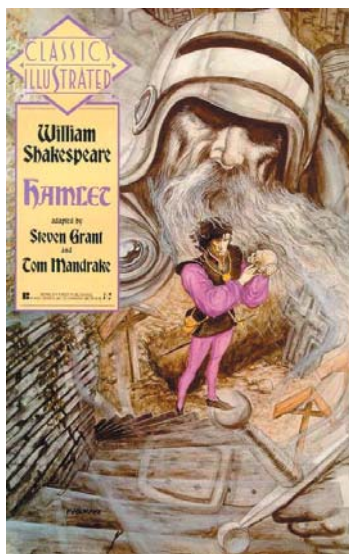
Alex A. Blum er altså ikke ene om med sin *Illustrerede Klassikere*-udgave at bearbejde og forkorte den gamle bardes tekst i formidlingen til et nutidigt publikum.

Endelig skal det selvfølgelig nævnes, at den danske filminstruktør Gabriel

Axel i 1994 med sin film *Prinsen af Jylland* vendte tilbage til rødderne og Saxos *Amler* – i øvrigt med Christian Bale som prinsen.

Ikke kun i *Illustrerede Klassikere* men også i andre udgivelser blev tegneserieformen taget i anvendelse til formidling af Hamlet til nye generationer.

I 1990 var det Steven Grant og Tom Mandrake i det amerikanske forlag Berkeleys *Classics Illustrated*, hvor en ny tids dynamiske tegnere fik mulighed for at prøve kræfter med genren.

Og inden da havde italienske Ida

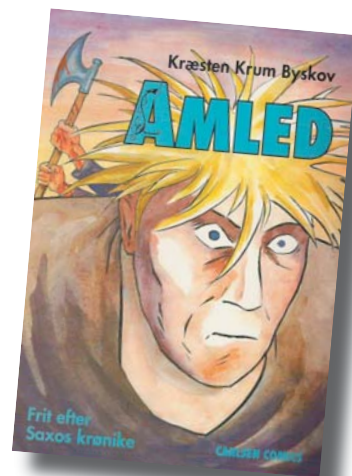
Quagliarella i 1970'erne gjort sit for at ødelægge *Hamlet* i en filmisk patetisk, udtryksløs version, som i Danmark udkom i bindet *Shakespeare-stykker som tegneserier* i 1978 – og i øvrigt blev rost af anmeldere, som normalt ikke værdsatte tegneserier!

Ros fik også Kræsten Krum Byskovs tegneserieversion af Saxos sagn. Men her var der tale om en flot genfortælling, bragt i *Jyllandspostens* lørdagstilæg i 1987-88 og udgivet i albumformat i 1993.

Allerede i 1950 tegnede H. C. Kiefer sin version til forlaget Fast Fictions udgivelsesrække *Famous Authors Illustrated*. Året efter blev forlaget opkøbt af Gilberton – som dog ikke brugte Kiefers version i *Illustrerede klassikere*. I stedet blev det Alex A. Blum, som stod for denne. Et klogt valg, for det er uden sammenligning

Ida Quagliarellas tegneserie-Hamlet i et af sine følelseladede monologforløb med mange positurer indenfor samme billedramme. Se det var tegneseriekunst ifølge anmeldere, der normalt ikke havde meget godt at sige om tegneserier dengang i 1970'erne!

den bedste tegneseriegengivelse af *Hamlet*. Scenerummets muligheder og begrænsninger har tydeligt inspireret Blum. *Hamlet*-figuren beskrives med stor kompleksitet, dialogen ombyrdes til visuelt flydende forløb med dynamiske billedkompositioner, mens de betydningsfulde monologer fastholdes i total- eller halvtotaltegninger.

Kun savner man i hans tegneseriefortolkning Fortinbras' slutord i V. Østerbergs danske oversættelse:

”Lad *Hamlet* bære på krigervis af fire høvedsmænd. Thi sikkert havde han viist kongefærd, hvis dertil han var stedt. Nu, ved hans død, skal krigeres musik og krigens skik højlydt berømme ham.”

I USA blev *Hamlet* trykt i tilsammen 7 oplag. Hæftets indhold forblev uforandret gennem alle disse, med malet forside af Alex Blum. Udkom i 1969 i et enkelt oplag med ny, malet forside af Edward Moritz

Alex A. Blum
– se biografi side 13

Udgivet første gang
i USA som *Classics Illustrated*
nr. 99 i september 1952.

Genudgivet i USA
af Acclaim Books
i marts 1997 som
undervisningsudgave.
Udgivet første gang på dansk
som *Illustrerede Klassikere*
nr. 4 i 1955.

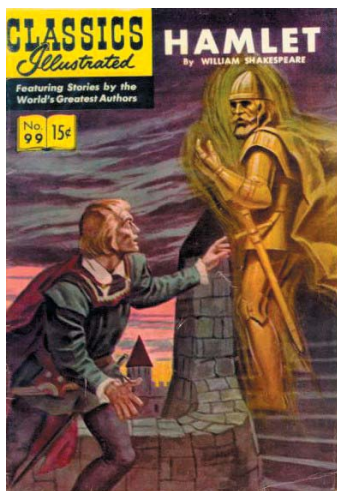
Derefter kun udgivet som
Stjerneklassiker nr. 58 i 1973.

Manus:
Samuel Willinsky

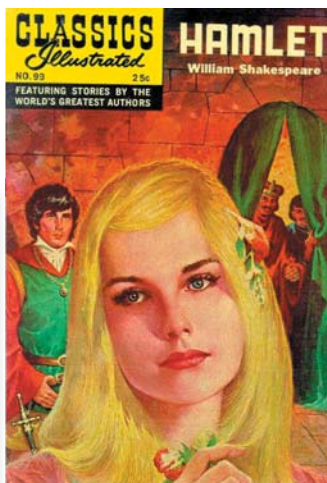
Tegninger:
Alex A. Blum

Samuel Willinsky – der omsatte Shakespeares *Hamlet* til en teksttro tegneserieversion - skrev få men gode manuskripter til *Classics Illustrated* 1947-52:

The Pioneers (CI-37), *Mysteries of Paris* (CI-44), *Joan of Arc* (CI-78), *A Midsummer Night's Dream* (CI-87) og *Hamlet* (CI-99).

Første amerikanske hæfte

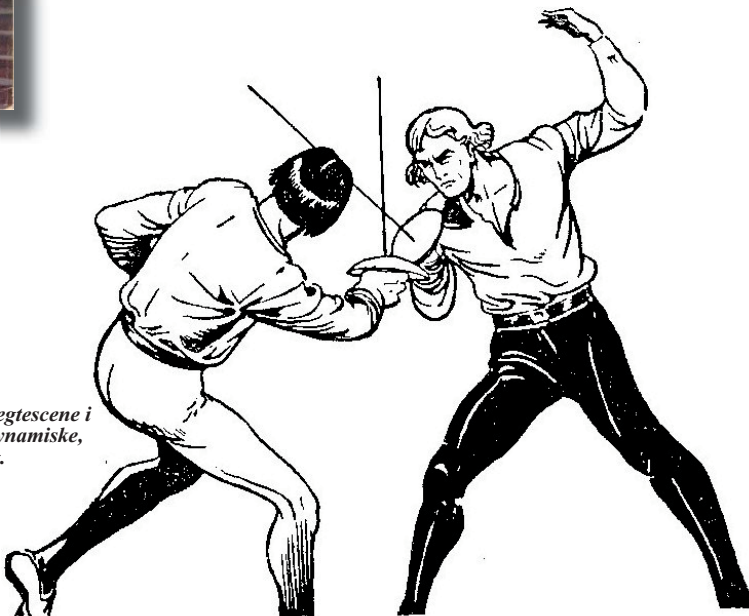

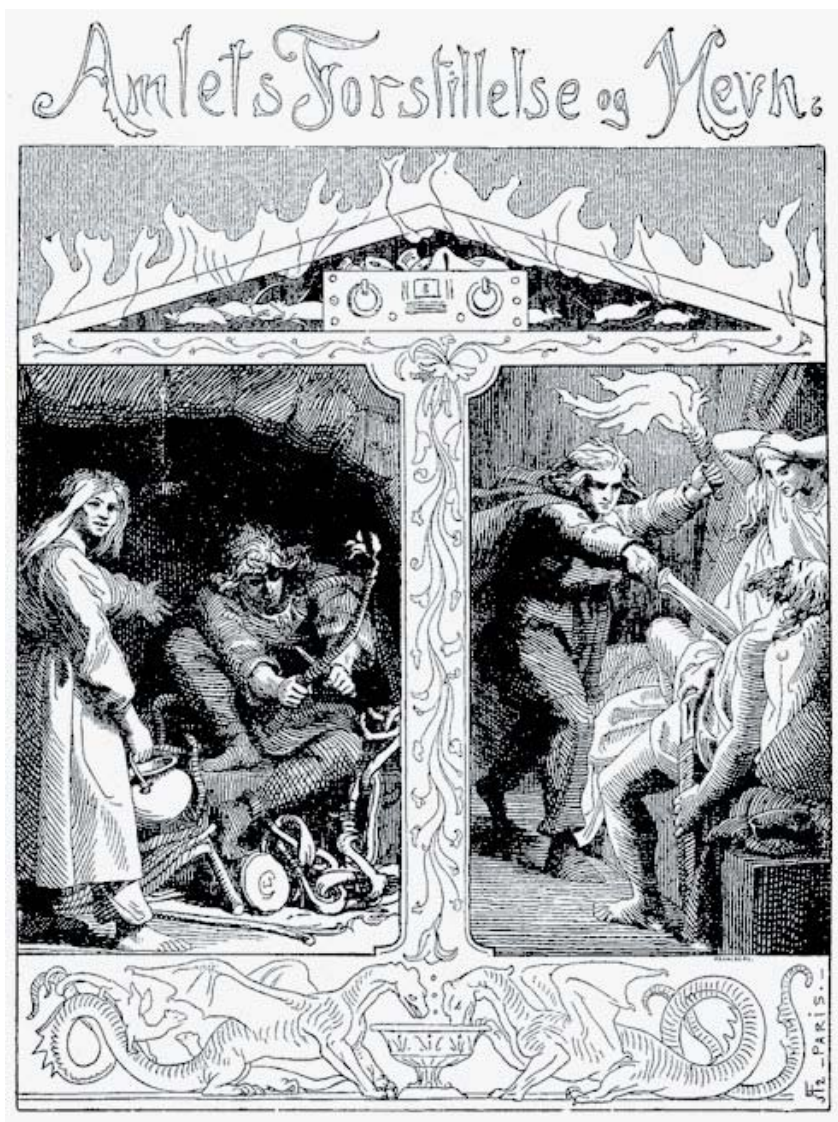
Den amerikanske udgave fra 1969 med forside af Edward Moritz.

Det danske Stjerneklassiker nr. 58 med forside af unavngiven, europæisk illustrator.

Den afsluttende fægtescene i Blums elegante, dynamiske, og kraftfulde streg.

*Den danske guldalderkunstner Lorenz Frølichs
illustration til Amled hentet fra Axel Orlriks
Danske Heltesagn. Sesam, 1996.*